

Nr 71.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1931 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till statens avdikningsanslag ävensom tre i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

Under punkt 110 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, under benämningen statens avdikningsanslag beräkna för budgetåret 1931/1932 ett belopp av 3,800,000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i en den 23 januari 1931 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 43, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att a) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1931/1932 bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhåpa högst 3,300,000 kronor; samt b) anvisa för budgetåret 1931/1932 under benämningen statens avdikningsanslag ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen före avlåtan av nyssberörda proposition väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

Motioner.

1) I:4 av herr *Gabrielsson*, vari hemställt, att i Kungl. Maj:ts kungörelse den 11 juni 1926 angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag mom. 2 måtte få följande lydelse: Förslag — — — vattenlagen, dock vare sådan syneförrättning icke erforderlig beträffande dikningsföretag, som endast beröra mark tillhörig staten eller allmän anstalt. Därför — — — föreskrifter.

2) I:173 av herrar *Julin* och *Reuterskiöld*, likalydande med II:316 av herrar *Lindgren* och *Johansson* i Bro, vari hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring av villkoren för statsbidrag och lån till avdikning, att, där framställning härom göres, avdikningsbidraget och avdikningslånet även må avse teg- och täckdikning och beloppen i enlighet härmed kunna ökas utöver vad nu gäller i fråga om avdikningsföretag, sistnämnda motioner i vad de ha avseende å statens avdikningsanslag.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Över motionerna hava yttranden i vederbörlig ordning införskaffats av lantbruksstyrelsen och statskontoret. Statskontoret har bifogat yttrande av domänstyrelsen över motionen I:4. Sålunda avgivna yttranden hava såsom *bilaga* fogats till detta utlåtande.

Riksdagen har under en följd av år under benämningarna »allmänna avdikningsanslaget» och »norrländska avdikningsanslaget» anvisat medel till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutedikningar och vattenavtappningar. Genom beslut av 1926 års riksdag sammanslogos nämnda två anslag till ett, benämnt statens avdikningsanslag, och antogos därvid ändrade grunder för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av sådana torrlägningsföretag, vilka avsåge höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande såsom åker eller ständig slätter- och betesvall. Bestämmelser angående villkoren för erhållande av statsbidrag från statens avdikningsanslag äro meddelade i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 257) med däri genom kungörelsen den 27 juni 1929 (nr 215) gjord ändring.

Riksdagen plägar årligen bestämma det belopp, intill vilket statsbidrag ur anslaget får av Kungl. Maj:t för det nästkommande budgetåret beviljas, samt anvisa visst anslagsbelopp för finansieringen av sagda bidrag. Anslaget har karaktären av reservationsanslag.

Enligt gällande bestämmelser skall förslag till utförande av företag, vartill statsbidrag sökes, vara upprättat vid syneförrättning enligt bestämmelserna i 10 kap. vattenlagen.

Statsbidrag kan av Kungl. Maj:t beviljas till högst hälften av den utav Kungl. Maj:t godkända kostnaden såväl för torrlägningsarbete, teg- och täckdikning däri ej inberäknad, som ock för undersökningen och förrättningen jämte erforderliga kartor och handlingar.

I kungörelsen den 18 maj 1928 (nr 110) stadgas att därest innehavare av odlingslägenhet eller skogstorp å kronopark i Norrland eller Dalarna önskar verkställa torrlägningsföretag, som avses i 7 kap. vattenlagen eller deltaga i sådant företag skall tillstånd därtill inhämtas av vederbörande överjägmästare. Angående den prövning, som sålunda ankommer på överjägmästaren har domänstyrelsen att meddela närmare föreskrifter.

Beträffande frågan om med vilket belopp bidrag under nästkommande budgetår sammanlagt må beviljas torde erinras, att de medgivna bidragsbeloppen utgjort under budgetåret 1923/1924 2,400,000 kronor, 1924/1925 2,200,000 kronor, 1925/1926 3,000,000 kronor, 1926/1927 2,500,000 kronor, under varterdera av de tre budgetåren 1927/1930 3,100,000 kronor och under budgetåret 1930/1931 4,000,000 kronor. Efter överbäggande av olika på frågan inverkan omständigheter samt av statsfinansiella skäl har departementschefen ansett sig för budgetåret 1931/1932 ej kunna förorda högre sammanlagt bidragsbelopp än 3,300,000 kronor, vilket belopp, för såvitt

man undantog innevarande budgetår, dock innebure en mindre förhöjning i vad hittills årligen fått beviljas.

Rörande det för budgetåret 1931/1932 erforderliga kapitalökningsanslaget har *departementschefen* anfört bland annat följande.

»Med hänsyn till vikten av att anslaget städse skall kunna motsvara de krav, som på grund av statens åtaganden gentemot torrlägningsföretagen ställas på detsamma, och att bidragstagarna alltså icke behöva vänta på utfående av till betalning förfallna belopp, vill jag i enlighet med statskontorets av övriga myndigheter biträdda förslag förorda, att statens avdikningsanslag upptages såsom förslagsanslag. Anslagbeloppet bör emellertid i fortsättningen uppföras till sådant belopp och ställas i den relation till den medgivna bidragssumman, att ett överskridande av förslagsanslaget såvitt möjligt förebygges. Under erinran, att den för de fyra budgetåren 1927/1931 i medeltal per år beviljade bidragssumman uppgått till i runt tal 3,300,000 kronor samt att under sistförflutna budgetår ett belopp av 550,000 kronor av brist på medel ej kunnat utbetalas, vill jag förorda, att anslaget för budgetåret 1931/1932 uppföres med 3,800,000 kronor eller samma belopp som för innevarande budgetår.»

Vad först angår de väckta motionerna hava däri föreslagits vissa ändringar beträffande nu gällande villkor för bidrag från statens avdikningsanslag. I motionen I: 4 avses däri sådan ändring, att syneförrättning enligt vattenlagen icke skulle vara erforderlig beträffande dikningsföretag, som endast berörde mark, tillhörig staten eller allmän anstalt. Motionärerna synas härvid närmast hava tagit sikte på sådana avdikningsföretag, vilka vore ämnade komma till stånd å staten tillhöriga vanligen å kronopark belägna odlingslägenheter, skogstorp m. m. Det i förevarande avseende nu tillämpade villkoret för meddelande av tillstånd till torrlägningsföretag å staten tillhörig mark, nämligen att vederbörande markinnehavare skulle avgiva förbindelse med borgen att svara för alla kostnader för syneförrättningen ävensom för alla med företagets utförande och underhåll förenade kostnader vore enligt motionärens mening alltför betungande.

Utskottet.

Lantbruksstyrelsen har av skäl, som närmare framgår av styrelsens yttrande, förklarat sig icke kunna tillstyrka bifall till motionen. På sätt framgår av styrelsens yttrande har styrelsen emellertid i ett den 1 augusti 1930 till chefen för jordbruksdepartementet avgivet yttrande anvisat en utväg, varigenom olägenheterna i de i motionen berörda avseenden av syneförrättningsvånget enligt styrelsens mening skulle bliva fullt effektivt avlägsnade. Jämväl domänstyrelsen och statskontoret hava avstyrkt motionen, därvid de hänvisat till den av lantbruksstyrelsen angivna utvägen för åvägabringande av lättnad i kostnaden för dikningsföretag å kronojord, mot vilket förslag de icke framställt någon erinran. Vid sålunda

upplysta förhållande synes motionen icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Lantbruksstyrelsen har ej heller ansett sig kunna förorda bifall till de likalydande motionerna I:173 och II:316 om sådan ändring av villkoren för statsbidrag till avdikning, att, där framställning härom göres, avdikningsbidraget även må avse teg- och täckdikning och beloppen i enlighet härmed kunna ökas utöver vad nu gäller i fråga om avdikningsföretag. Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande, förutom vissa sakliga skäl, åberopat, att ett bifall till motionerna skulle förutsätta, att förslag angående detaljdikning, innefattande sådan teg- och täckdikning, som i motionerna avsåges, skulle upprättas vid syneförrättning enligt vattenlagen, men att det kunde ifrågasättas, huruvida nämnda lag utan vidare vore tillämplig å dylik detaljdikning. Statskontoret har förklarat sig sakna anledning att uttala någon från lantbruksstyrelsen avvikande mening. För egen del anser sig utskottet i likhet med de i frågan hörda myndigheterna icke kunna tillstyrka bifall till nu berörda motioner.

Beträffande det sammanlagda belopp, varmed Kungl. Maj:t under budgetåret 1931/1932 må bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag, biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att ifrågavarande belopp bestämmes till högst 3,300,000 kronor. Icke heller föranleder det av Kungl. Maj:t för budgetåret 1931/1932 föreslagna anslagsbeloppet 3,800,000 kronor, vilket är detsamma som för innevarande budgetår, någon erinran från utskottets sida. Med hänsyn till vad departementschefen på sätt ovan nämnts anfört och då statsbidrag till avdikning utgår efter av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda grunder vill utskottet jämväl tillstyrka, att anslaget givies förslagsanslags natur.

Under åberopande av det ovan anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1931/1932 bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 3,300,000 kronor; samt

b) anvisa för budgetåret 1931/1932 under benämningen statens avdikningsanslag ett extra förslagsanslag av 3,800,000 kronor.

2) att motionerna I: 4 samt I: 173 och II: 316, de två sistnämnda i vad de avse ändring i grunderna för bidrag från statens avdikningsanslag, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Carl E. Eriksson, Elof B. Andersson, Granath, Tjällgren, J. Fritiof Gustafson, Dalberg* och friherre *Lagerfelt*, samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Andersson* i Grimbo, *Vahlstedt, Månsson* i Erlandsro, *Gustafson* i Vimmerby, friherre *Lilliecreutz* och *Andersson* i Löbbo.

Reservation

beträffande punkt 2

av herrar *Tjällgren* och *Andersson* i Grimbo, som ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 173 och II: 316.

Bilaga.

Kungl. lantbruksstyrelsen.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom remiss har Kungl. Maj:t anbefallt kungl. lantbruksstyrelsen att till Eder avgiva yttrande över de inom riksdagen väckta, till Eder remitterade motionerna I: 173 och II: 316, likalydande, om sådan ändring av villkoren för statsbidrag och lån till avdikning att, där framställning härom göres, avdikningsbidraget och avdikningslånet även må avse teg- och täckdikning och beloppen i enlighet härmed kunna ökas utöver vad nu gäller i fråga om avdikningsföretag.

Med anledning härav får lantbruksstyrelsen anföra följande.

Teg- och täckdikning hava, alltsedan ifrågavarande statsunderstöd inrättades, varit undantagna från de arbeten, vartill sagda understöd utgått. Sålunda har vid beräkningen av statsbidrag och lån hänsyn tagits allenast till sådana arbeten, vilka varit erforderliga för möjliggörande av en efterföljande detaljdikning av marken medelst teg- eller täckdikning, nämligen upptagandet av nödiga avloppsdiken, vattnets bortledande medelst pumpar eller andra mekaniska anordningar m. m. Denna åtskillnad har haft sin grund uti ifrågavarande arbetens speciella natur. Medan sistnämnda åtgärder i regel utgjort ett för flera jordägare gemensamt intresse, har detaljdikningen av marken varit att räkna till sådant av det privata initiativet beroende arbete, som kunnat av vederbörande jordägare verkställas, utan att annans intresse därav berördes.

Denna skiljaktighet uti ifrågavarande torrlägningsåtgärders art har med särskilt avseende på deras understödjande med statsmedel blivit på

senare tid ytterligare markerad genom den år 1926 införda bestämmelsen, att dylikt understöd icke må utgå, med mindre förslag angående torrlägningsföretaget upprättats vid syneförrättning enligt vattenlagen. Det lär kunna ifrågasättas, huruvida nämnda lag är utan vidare tillämplig på detaljdikning, innefattande sådan teg- och täckdikning, som här avses. Någon ändring av vattenlagen i syfte att däri inrymma jämväl dikning av sistnämnda slag finner lantbruksstyrelsen för sin del icke vara för närvarande av förhållandena påkallad.

På grund av det ovan anförda anser sig lantbruksstyrelsen icke kunna förorda bifall till motionärernas förslag.

Stockholm den 3 mars 1931.

ERIK INSULANDER.

Olof Fredholm.

Kungl. statskontoret.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom beslut den 6 nästlidna februari har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att till riksdagens jordbruksutskott avgiva yttrande över följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

A) — — —; I: 173 och II: 316, likalydande, om viss ändring i villkoren för statsbidrag och lån till avdikning;

I anledning härav får statskontoret med återställande av lantbruksstyrelsens till Eder avlätna skrivelser, som statskontoret fått från Eder mottaga, anföra följande.

I de likalydande motionerna I: 173 och II: 316 har hemställts om sådan ändring av villkoren för statsbidrag och lån till avdikning, att, där framställning härom göres, avdikningsbidraget och avdikningslånet även må avse teg- och täckdikning och beloppen i enlighet härmed kunna ökas utöver vad nu gäller i fråga om avdikningsföretag. I sitt över motionerna avgivna yttrande har lantbruksstyrelsen på anförda skäl ansett sig icke kunna förorda bifall till det av motionärerna framlagda förslaget. Statskontoret saknar för sin del anledning att uttala någon från lantbruksstyrelsens uppfattning i ärendet avvikande mening.

Stockholm den 17 mars 1931.

A. E. M. ERICSSON.

Nils Spilhammar.

Carl Peyron.

Bilaga.

Kungl. lantbruksstyrelsen.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom remiss har Kungl. Maj:t anbefallt kungl. lantbruksstyrelsen att till eder avgiva yttrande över den inom riksdagen väckta, till eder remitterade motionen I: 4, om sådan ändring i villkoren för bidrag från statens avdikningsanslag att syneförrättning enligt vattenlagen icke bleve erforderlig beträffande dikningsföretag, som endast berörde mark, tillhörig staten eller allmän anstalt.

Med anledning härav får lantbruksstyrelsen anföra följande.

Motionen synes närmast avse sådana dikningsföretag, vilka äro ämnade att komma till stånd å staten tillhöriga, vanligen å kronopark belägna odlingslägenheter, skogstorp m. m. I den mån dylika företag skulle komma att beröra allenast staten tillhörig mark, kunde jämväl enligt lantbruksstyrelsens uppfattning ligga nära till hands att genom borttagandet av syneförrättningstvånget söka avlägsna de i motionen angivna svårigheterna för lägenhetsinnehavaren eller kronotorparen att bringa dikningsföretaget till stånd och erhålla understöd av statsmedel till dess utförande. Emellertid skulle i sådant fall nämnda svårigheter fortfarande komma att kvarstå beträffande de ofta förekommande dikningsföretag, vilka beröra förutom staten jämväl annan jordägare. Även under förutsättning att, såsom därvid i regel torde vara fallet, lägenhetsinnehavaren eller kronotorparen förbinder sig att svara för den andel i företagets kostnader m. m., som enligt vattenlagens bestämmelser bort påföras meddelägare i företaget, blir nämligen syneförrättning i allt fall erforderlig för erhållande av statsunderstöd till företagets utförande.

De antydda svårigheterna för innehavare av ifrågavarande odlingslägenheter och kronotorp torde sålunda endast i mycket begränsad omfattning kunna avhjälpas på den väg, som föreslagits i motionen. Härtill kommer att ökad tidsutdräkt med förrättningens handläggning jämte praktiska olägenheter i andra avseenden kunna förväntas bliva en följd av ett borttagande i vissa fall av syneförrättningstvånget. Även om sökanden till en dikningsförrättning finner det uppenbart, att det ifrågasatta arbetet kan begränsas till lägenhetens eller kronotorpets område, och förrättningen sålunda påbörjas utan samband med syn enligt vattenlagen, kan det nämligen icke sällan vid förrättningsmannens undersökningar på platsen visa sig, att jämväl annan jordägare kommer att beröras av dikningen. I sådant fall blir det tydligen nödvändigt att låta vidare förrättningsåtgärder bliva beroende av eventuellt förordnande från länsstyrelsen för förrättningsmannen att handlägga förrättningen enligt bestämmelserna i vattenlagen.

Med hänsyn till det ovan anförda finner lantbruksstyrelsen sig för sin del icke kunna tillstyrka bifall till föreliggande motion.

Emellertid må framhållas, att lantbruksstyrelsen uti ett den 1 augusti

1930 till chefen för jordbruksdepartementet i förevarande ämne avgivet yttrande anvisat en enligt styrelsens mening framkomlig väg för underlättnade av ifrågavarande dikningsföretag. I sagda yttrande, som här bifogas, har lantbruksstyrelsen ifrågasatt sådan lindring i nu tillämpade villkor för meddelande av tillstånd till torrlägningsföretag å staten tillhörig mark, att innehavare av dylik mark befrias från skyldighet att aylämna med behörig borgen försedd förbindelse att svara för de med erforderlig syneförrättning och arbetets utförande m. m. förenade kostnaderna. Genom sådan lindring skulle, såsom lantbruksstyrelsen i sitt förenämnda yttrande sökt påvisa, olägenheterna i här berörda avseende av syneförrättningstväanget bliva fullt effektivt avlägsnade.

Stockholm den 3 mars 1931.

ERIK INSULANDER.

Olof Fredholm.

Kungl. statskontoret.

Till riksdagens jordbruksutskott.

Genom beslut den 6 nästlidne februari har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att till riksdagens jordbruksutskott avgiva yttrande över följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

A) I:4, om viss ändring i villkoren för erhållande av bidrag från statens avdikningsanslag.

I anledning härav får statskontoret med återställande av lantbruksstyrelsens till Eder avlätna skrivelser, som statskontoret fått från Eder mottaga, anföra följande.

I motionen I:4 har hemställts om viss ändring av villkoren för erhållande av bidrag från statens avdikningsanslag, i syfte att bringa lättnad i kostnaden för förberedande av dikningsföretag, som avser allénast mark tillhörig staten; och i häröver avgivet utlåtande har lantbruksstyrelsen med hänsyn till de angivna olägenheter, som med den i motionen föreslagna ändringen skulle uppstå, avstyrkt bifall till motionen samt tillika, under framhållande att styrelsen för Kungl. Maj:t framlagt utredning i ämnet, angivit viss utväg för åvägabringande av lättnad i kostnaden för dikningsföretag å kronojord. Såsom framgår av domänstyrelsens här bilagda skrivelse av den 16 innevarande mars har denna styrelse i ena som andra hänseendet instämt med lantbruksstyrelsen. För sin del ansluter sig statskontoret till vad av nämnda båda ämbetsverk anförts och föreslagits.

Stockholm den 17 mars 1931.

A. E. M. ERICSSON.

Nils Spilhammar.

Carl Peyron.

Kungl. domänstyrelsen.

Till kungl. statskontoret.

I skrivelse den 25 sistlidna februari har Ni anhållit, att kungl. domänstyrelsen ville avgiva yttrande i anledning av en i riksdagens första kammare väckt motion nr 4 om viss ändring i villkoren för erhållande av bidrag från statens avdikningsanslag, i vilken motion bland annat ifrågasatts, att kontrollen över underhållet av kronotorpares med statsbidrag upptagna diken å kronopark skulle uteslutande åligga domänstyrelsen. Sedermera har domänstyrelsen beretts tillfälle att under hand taga del av ett av kungl. lantbruksstyrelsen den 3 innevarande mars till riksdagens jordbruksutskott avgivet yttrande över samma motion.

Domänstyrelsen, som till alla delar anser sig kunna instämma uti vad lantbruksstyrelsen anfört om de svårigheter, som skulle uppstå vid bifall till motionen, får i likhet med lantbruksstyrelsen avstyrka bifall till densamma. Vid sådant förhållande torde det icke vara erforderligt, att styrelsen särskilt yttrar sig angående den del av motionen däri föreslagits, att domänstyrelsen skulle åläggas kontrollen över underhållet av kronotorpares med statsbidrag upptagna diken å kronopark, helst som på sätt lantbruksstyrelsen anfört det av motionären åsyftade målet synes kunna vinnas på annan väg än i motionen föreslagits. Lantbruksstyrelsen har nämligen i sitt förenämnda yttrande till riksdagens jordbruksutskott omnämnt ett av lantbruksstyrelsen den 1 augusti 1930 till chefen för kungl. jordbruksdepartementet i förevarande ämne avgivet yttrande. Över detsamma har domänstyrelsen den 15 november 1930 avgivit här i avskrift bifogat yttrande, varav framgår, att domänstyrelsen icke ställt sig avvisande till lantbruksstyrelsens förslag till viss lindring i nu tillämpade villkor för meddelande av tillstånd till torrläggningsföretag å staten tillhörig mark.

Stockholm den 16 mars 1931.

G. KUYLENSTJERNA.

I. Hjelmström.

Kungl. domänstyrelsen.

Avskrift.

Domänstyrelsen, som funnit bestämmelser av den art lantbruksstyrelsen ifrågasatt uti sin skrivelse till herr statsrådet den 1 augusti 1930 å ena sidan väl ägnade att bereda lättnader för de lägenhetshavare, som skulle beröras av desamma, och å den andra icke medförande några

större risker för domänfonden att betungas av oberäknade utgifter, får uttala sin anslutning till lantbruksstyrelsens i ovannämnda skrivelse gjorda hemställan.

Stockholm den 15 november 1930.

G. KUYLENSTJERNA.

I. Hjelmström.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

S. Bellander.